

УДК 504.064.3:632.651:630

Гаврилюк Ю. А., магістр

Бабич А. Г., кандидат с.-г. наук, доцент, завідувач кафедри інтегрованого захисту та карантину рослин
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: nubipbabich@gmail.com

ЕКОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КОНТРОЛЮ ФІТОНЕМАТОД В УРБОФІТОЦЕНОЗАХ

В сучасних умовах розвитку урбофітоценозів великого значення набуває отримання високоякісної квітково-декоративної продукції. Виконати це завдання можливо тільки при проведенні плано-мірних і своєчасних заходів захисту з багаточисельними видами шкідників і хвороб, серед яких найменш вивченими є комплекс фітонематод.

В основі сучасної системи захисту урбофітоценозів необхідно використовувати прогресивні природозберігаючі технології: вибір кращих ділянок для розсадників, витриваліші до нематод культури, оптимізація умов їх росту та розвитку. Вирощування несприйнятливих для розмноження культур дозволяє значно зменшити заселеність ґрунту фітопаразитами, а використання садивного матеріалу вирощеного в умовах *in vitro* – убезпечити від потрапляння шкідливих організмів на нові масиви.

Одним з найефективніших з сучасних методів контролю фітофагів вважається хімічний, який широко використовується в сільському господарстві. В радянський час був розроблений і застосовувався комплекс нематоцидів – хімічних препаратів для контролю чисельності фітонематод. Проте, на даний час, в «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні» відсутні нематодциди, що спонукає науковців і виробників шукати інші способи зменшення чисельності фітопаразитичних нематод.

Одним з основних і найбільш ефективних методів контролю нематод залишається агротехнічний. Застосування сівозмін в розсадниках може зменшити чисельність фітопаразитів у ґрунті, а внесення добрив значно покращує ріст і розвиток молодих рослин, робить їх більш витривалими. Гарні результати показує і боротьба з бур'янами, багато з яких є рослинами – жителителями і резерватами фітопаразитичних нематод.

Ще одним з перспективних методів є фізичний. Вже багато років в умовах закритого ґрунту в розсадниках застосовується пропарювання ґрунту за допомогою водяного пару. Більш простим і доступним є метод соляризації ґрунту, хоч він є і менш ефективним порівняно з пропарюванням.

Перспективним в урбофітоценозах може бути біологічний метод, який передбачає застосування природних ворогів фітопаразитичних нематод. В останні роки було розроблено ряд біологічних препаратів на основі грибів, які показали досить високу ефективність в сільському господарстві. Даний напрямок потребує подальших досліджень.

Але надійного захисту квітково-декоративних рослин від нематодозів можна досягти тільки при поєднанні і інтеграції усіх цих заходів.

УДК: 633.11:631.524.86

Голик Л. М.¹, кандидат с.-г. наук, с.н.с., провідний науковий співробітник відділу селекції і насінництва зернових культур;
Стариченко В. М.¹, кандидат с.-г. наук, завідувач відділу селекції і насінництва зернових культур, заступник директора з наукової роботи

Стрілець М.², магістр I року навчання,

Ковалишина Г.М.², доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, професор кафедри генетики, селекції і насінництва ім. проф. М.О. Зеленського

¹Національний науковий центр «Інститут землеробства НААН»

²Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: hkovalyshyna@gmail.com

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ЗА СТІЙКІСТЮ ПРОТИ ХВОРОБ

Створення сортів, що поєднують високий потенціал урожайності зі стійкістю проти хвороб – одне із центральних питань у селекції. Впровадження у виробництво сортів з груповою стійкістю проти хвороб рівноцінне збільшенню посівних площ на 15-20%. Тому перед нами постало завдання дослідити нові сорти пшениці озимої, створені селекціонерами ННЦ «Інститут землеробства НААН», за стійкістю проти основних збудників хвороб.

За результатами досліджень 2019 р., проведеними в селекційних сівозмінах ННЦ «Інсти-

тут землеробства», встановлено, що на сортах пшениці озимої ступінь ураження рослин борошнистою росю знаходився в межах від 5% до 58%. Вищий відсоток ураження відмічено на сортах 'Пам'яті Гірка' (58%), 'Намисто' (36%), 'Краєвид' (35%) та 'Мережка' (35%), нижчий – на сортах 'Ефектна' (5%), 'Полісянка' (8%), 'Престижна' (10%), 'Пирятинка' (10%), 'Колорит' (10%), 'Водограй' (15%), 'Заотар' (15%), 'Осяйна' (15%) та 'Русява' (15%). Середню стійкість проти септоріозу листя (ураженість 6-10%)

відмічено нас сорти 'Полісянка' (10%), помірну – 'Заотар' (15%), 'Престижна' (17%). Ураження збудником септоріозу на рівні 30% виявлено на сортах: 'Співанка Поліська', 'Поліська 90', 'Миролюбна', 'Осяйна', 'Ефектна'. Ураження збудником бурої листової іржі на сортах пшениці озимої знаходилось в межах 1-26%. Не відмічено ураження даним збудником на сортах 'Краєвид', 'Пам'яті Гірка' та 'Пирятинка'. Переважна більшість сортів мали ураженість від 1 до 4%. Вищі показники ураження хворобою відмічено на сортах 'Престижна' (26%), 'Русява' (10%), 'Колорит' (10%), 'Осяйна' (8%), 'Красу-

ня Поліська' (7%). Розвиток кореневих гнилей на сортах пшениці озимої коливався від 0,8 до 18,4%. Найвищі показники розвитку хвороби відмічені на сортах 'Заотар' – 18,4% та 'Краєвид' – 12,7%, на інших сортах розвиток хвороби був невисоким і становив 2,4-9,1%. Груповою стійкістю проти хвороб володіли сорти: 'Ефектна' (борошніста роса, бура листової іржі, септоріоз колоса, кореневі гнилі), 'Полісянка' (борошніста роса, септоріоз листя і колоса, бура листової іржі, кореневі гнилі) та 'Пирятинка' (борошніста роса, септоріоз колоса, бура листової іржі, кореневі гнилі).

УДК 633.85

Головаш Л. М., молодший науковий співробітник

Роговий О. Ю., молодший науковий співробітник

Устимівська дослідна станція рослинництва

Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН України

E-mail: udsr@ukr.net

ГЕНЕТИЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ, ЯК ПОТЕНЦІАЛ ВИВЧЕННЯ КОЛЕКЦІЇ РИЖІЮ УСТИМІВСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ РОСЛИНИЦТВА

В зв'язку з швидкою зміною клімату важливим на даний момент стає пошук нових видів олійних рослин, які могли б успішно вирощуватися в будь-яких кліматичних умовах. Рижій поєднує – урожайність, короткий вегетаційний період, холодостійкість, посухостійкість, стійкість до шкідників, олійність. Олія рижю є джерелом поліненасичених жирних кислот та є перспективною для переробки на біодизельне паливо.

Головна мета – зберегти унікальне рослинне розмаїття сортів, дикорослих видів рижю, вивчити властивості і сприяти поширенню цієї культури.

Великим різноманіттям рослин представлена колекція технічних культур Устимівської дослідної станції рослинництва Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН. З метою оцінки наявного вихідного матеріалу рижю та виділення перспективних для селекційної роботи зразків досліджено колекційні зразки цієї культури.

У 2019 році в розсаднику вивчення колекційного матеріалу проведено дослідження набору 46 зразків колекційних зразків рижю посівного (*Camelina sativa* L.), в тому числі отриманих з експедиції по території України та рижю дрібноплідного (*Camelina microcarpa* L. Crantz). Відмічена успішна перезимівля та раннє відновлення весняної вегетації рижю дрібноплідного, рижю озимого.

Аналіз отриманих даних показав, що найбільшою загальною кількістю стручків на рослині та врожайністю відзначалися зразки рижю озимого з Росії – 'Пензяк', 'Козирь' (470-480 шт.), (227,5 г/м²), (215,1 г/м²). Виділено найбільш урожайні зразки рижю дрібноплідного з України: UDS00042 – 222,2 г/м² та UDS00039 – 313,3 г/м². Найбільшою врожайністю рижю ярого на рослині відзначалися – 'Євро 12', 'Перемога'. (260 г/м²), (268 г/м²) (Україна). Максимальна висота рослин (100-110 см) відмічалася у зразків з Росії – UE0600042, UE0600014, UE0600036, UE0600043 (Польща) UE0600039 (Франція). Найбільшою загальною кількістю стручків на рослині у зразків: UE0600035 (400 шт.), UE0600014 (474 шт.), UE0600042 (500 шт.), UE0600045 (600 шт.), UE0600052 (550 шт.). Довжина стручка становила 0,8-10 мм. Великі стручки були у зразка з Росії UE0600014 (10 мм). Скоростиглими були зразки – UE0600024 (Казахстан), UE0600023, UE0600021 (Росія).

Головним напрямком в дослідженні залишається розкриття потенціалу представленого в ній генетичного різноманіття для ефективного використання в селекції та дозволяє розширити базу для поширення культури та збереження даних зразків.